

ЗНАЧЕННЯ РЕЙТИНГІВ УНІВЕРСИТЕТІВ ЗАДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ВНЗ ТА ДЕРЖАВИ

С. В. Бреус, к.е.н., доцент
Київський національний університет технологій та дизайну

В сучасних умовах спостерігається нарощування негативних тенденцій як в економіці країни, так і у сфері вищої освіти, що акумулюються під впливом посилення дії негативних факторів й загроз економічній безпеці вищих навчальних закладів (ВНЗ) та економічній безпеці держави, в цілому. На погіршення якості освіти, котра є однією з загроз економічній безпеці ВНЗ, справляють негативний вплив, в першу чергу, такі фактори: незадовільний стан науково-дослідної діяльності ВНЗ та низький рівень інноваційної освіти. Адже країни, які недостатньо інвестують в освіту, не можуть розраховувати на динамічний розвиток ВВП (від освіти залежить – чи буде країна експортером сировини або, як високо розвинуті країни – від США, ФРН, Японії до Південної Кореї та Сінгапуру, вийде на ринок із високотехнологічною продукцією [1]).

На сьогодні відсутній єдиний підхід до визначення економічної безпеки ВНЗ. Найчастіше її розглядають з позицій ресурсного та захисного підходів – як стан вишу, в якому наявних ресурсів достатньо для запобігання, послаблення або захисту від загроз діяльності ВНЗ. Головними поняттями є загрози діяльності ВНЗ і достатність ресурсів для запобігання їхньої реалізації, що стабілізує діяльність ВНЗ і надає їй певної стійкості [2].

За існуючих реалій розвитку економіки України важливими чинниками, що формують загрози економічній безпеці як ВНЗ, так і держави, а також визначають спрямованість міжнародних економічних комунікацій, є невисока представленість вітчизняних вишів у міжнародних рейтингах університетів. Адже від позиції ВНЗ у рейтингах залежить не тільки престиж вищого навчального закладу та рівень його конкурентоспроможності, але і рівень його економічної безпеки. Включаючись у боротьбу за високі позиції у вітчизняних та міжнародних рейтингах, виші сприяють таким чином покращенню якості освіти.

На світовому рівні результати міжнародних рейтингів вищих навчальних закладів України, які можна вважати «індикаторами якості освітніх послуг, котрі надаються вишами» в основному негативно позначаються на формуванні міжнародного іміджу ВНЗ і держави, в цілому, а також позиціонують Україну як постачальника сировини та дешевої робочої сили (враховуючи високий рівень відтоку кваліфікованих кадрів з України) та як країну з низькою інвестиційною привабливістю. На національному рівні світові рейтинги університетів є одним із механізмів зовнішнього управління ризиками через підвищення або пониження позицій вишів у рейтингу.

Якщо брати до уваги авторитетні серед експертів і засобів масової інформації рейтинги «ТОП 200 Україна», «Webometrics», «Scopus» та сформований за їх даними консолідований рейтинг [3], то більшість розглянутих ВНЗ, котрі за цими рейтингами займають провідні позиції, демонструють досить помірні результати за позиціями у світових університетських рейтингах Academic Ranking of World Universities [4], THE World University Ranking, QS World University Rankings [5], QS World University Rankings [6] та Ranking Web of World Universities [7] (лідерами цих рейтингів традиційно залишаються вищі навчальні заклади США та Великобританії).

До десяти вітчизняних ВНЗ за найвищими позиціями в консолідованому рейтингу України у 2014 році [3] відносяться: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Львівський національний університет імені Івана Франка, Національний університет «Львівська політехніка», Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського, Донецький національний технічний університет, Національний університет «Києво-Могилянська академія».

Проте у 2014 році (як і в попередні роки) жоден з українських вишів не увійшов в TOP-500 до Academic Ranking of World Universities [4]. Також не

потрапили вітчизняні ВНЗ до 400 найкращих вишів за рейтингом THE World University Ranking 2014/2015 [5].

За оприлюдненим рейтингом кращих університетів світу QS World University Rankings 2014/15 [6] до TOP-500 рейтингу увійшов Київський національний університет імені Тараса Шевченка (місце 421-430) та Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (місце 481-490). Також до рейтингу увійшли Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» (місце 551-600), Сумський державний університет (місце 651-700), Донецький національний університет (місце 701+) та Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (місце 701+) [8].

За даними рейтингу World Universities Web Ranking 2015 [7] серед 10 українських ВНЗ, котрі займають найвищі рейтингові позиції, Київський національний університет імені Тараса Шевченка зайняв 937 місце, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» – 1265, Національний технічний університет України Київський політехнічний інститут – 1388, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна – 1410 місце, Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського – 1516, Національний університет «Львівська політехніка» – 1934 місце відповідно.

Така невисока представленість вітчизняних ВНЗ у міжнародних рейтингах університетів за сучасних умов розвитку економіки України на фоні негативного стану справ у сфері вищої освіти та економіці країни, є важливим чинником, що впливає на формування загроз економічній безпеці як ВНЗ, так і держави.

З урахуванням зазначеного можна говорити, що в цілому, сфера економічної безпеки ВНЗ потребує ґрунтовного дослідження і розробки ефективних заходів нівелювання загроз у ній. Зокрема, мова йде про розробку і реалізацію комплексу заходів задля покращення стану вітчизняної вищої освіти, підвищення ефективності державного управління у цій сфері,

інтенсифікацію запровадження інституційних механізмів акумуляції та аналізу рейтингових оцінок вишів з метою адекватного реагування на дані міжнародних рейтингів у контексті захисту національних інтересів та забезпечення належного рівня економічної безпеки ВНЗ та держави.

Список використаної літератури:

1. Боголіб Т. М. Розвиток інноваційної економіки і елітна освіта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dissertlib.com/left_menu%20папка/rozvitok.php.

2. Мартинюк В. П. Економічна безпека вищих навчальних закладів в Україні: передумови оцінювання. Економіка Менеджмент Підприємництво, No 25(II) / 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eme.ucoz.ua/pdf/252/24.pdf>.

3. Консолідований рейтинг вузів України 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/rating/25712/>

4. Academic Ranking of World Universities 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.shanghairanking.com/ARWU2014.html>.

5. World University Rankings 2014-2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/2014-15/world-ranking>.

6. QS World University Rankings® 2014/15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2014#sorting=rank+region="+country="+faculty="+stars=false+search=](http://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2014#sorting=rank+region=)

7. Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.webometrics.info/en/europe/ukraine>.

8. Шість українських університетів увійшли до світового рейтингу QS World University Rankings [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/ua/news/36777-shist-ukrayinskih-universitetiv-uviyshli-do-svitovogo-reytingu-qs-world-university-rankings>.